

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, 23 grudnia 2002 r.

35884

RPO-423661-IV/01/GR

Trybunał Konstytucyjny
WARSZAWA

Wniosek
Rzecznika Praw Obywatelskich

Na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483) oraz art. 16 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tj.: Dz. U. z 2001 r., Nr 14, poz. 147)

wnoszę o

stwierdzenie, że art. 1 pkt 11 lit. b w związku z art. 4 ustawy z dnia 28 października 2002 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. Nr 197, poz. 1662) jest niezgodny z art. 2 Konstytucji RP przez to, iż narusza wynikający z zasady demokratycznego państwa prawnego nakaz stosowania odpowiedniego okresu dostosowawczego do regulacji w sposób istotny modyfikujących zakres dotychczasowych praw i obowiązków obywateli.

Uzasadnienie

I. Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi od operatorów sieci kablowych dotyczące niektórych regulacji zawartych w ustawie z dnia 28 października 2002 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. Nr 197, poz. 1662; dalej: ustawa nowelizująca). Ustawa nowelizująca wychodzi w życie, poza nielicznymi wyjątkami, z dniem 1 stycznia 2003 r. (art. 4 ustawy nowelizującej). Wśród licznych zmian wprowadzonych tą regulacją w ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie

autorskim i prawach pokrewnych - Dz. U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904, z 2001 r. Nr 128, poz. 1402 oraz z 2002 r. Nr 126, poz. 1068; dalej: ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych) znajdują się przepisy dotyczące dotychczasowej licencji ustawowej na równoczesne i integralne rozpowszechnianie przez operatorów sieci kablowych programów radiowych i telewizyjnych nadawanych przez inne organizacje radiowe i telewizyjne.

Dla wyjaśnienia zarzutu postawionego w petitum niniejszego wniosku przedstawić należy regulację ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych w zakresie licencji ustawowej na równoczesne i integralne rozpowszechnianie przez operatorów sieci kablowych programów radiowych i telewizyjnych nadawanych przez inne organizacje radiowe i telewizyjne (reemisję kablową).

Stosownie do art. 17 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, twórcy przysługuje wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu. Przepis art. 50 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych wyliczając w sposób przykładowy pola eksploatacji wymienia w pkt. 12 „równoczesne i integralne nadanie utworu nadawanego przez inną organizację radiową lub telewizyjną”. Z powyższego wynika, że przekaz kablowy objęty został treścią prawa autorskiego - autorskim monopolem (por. A. Matlak, Równoczesne i integralne rozpowszechnianie kablowe programów telewizyjnych na gruncie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z wynalazczości i ochrony własności intelektualnej”, z. 69, 1997, s. 80).

Reemisja drogą kablową objęta została również zakresem uprawnień przysługujących artystom wykonawcom oraz organizacjom radiowym i telewizyjnym (art. 86 ust. 2 pkt 7 oraz art. 97 pkt 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych). Natomiast uprawnienia producentów fonogramów i wideogramów w stosunku do reemisji kablowej zostały ograniczone do prawa do stosownego wynagrodzenia (art. 94 ust. 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych).

Ustawodawca wprowadził równocześnie wyjątki od monopolu autorskiego w postaci instytucji dozwolonego użytku chronionych utworów (art. 23-35 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych). Wyróżnia się przy tym dozwolony użytek prywatny i dozwolony użytek publiczny. Regulacje dotyczące dozwolonego użytku prywatnego są wyrazem realizmu ustawodawcy, który nie chce tworzyć przepisów martwych, zaś reguły dotyczące dozwolonego użytku publicznego są wynikiem prowadzonej przez państwo polityki oświatowej i kulturalnej (por. E. Trapie, [w:] Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych, pod red. J. Barty i R. Markiewicza, II wyd., Dom Wydawniczy ABC 2001, s. 252; J. Preussner-Zamorska, Dozwolony użytek chronionych utworów, [w:] System prawa prywatnego. Prawo autorskie, tom 13, pod red. J. Barty, Warszawa 2003, s. 380). W ramach dozwolonego użytku publicznego wprowadzono licencje ustawowe dotyczące

reemisji kablowej (art. 24 ust. 1 i 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych). Podkreślić równocześnie należy, że na mocy art. 101 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, wykonywanie praw do artystycznych wykonań, fonogramów, wideogramów, nadań programów, a także pierwszych wydań oraz wydań naukowych i krytycznych, podlega odpowiednio ograniczeniom wynikającym z przepisów o dozwolonym użytku chronionych utworów.

W myśl art. 24 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, wolno rozpowszechniać za pomocą anteny zbiorowej oraz sieci kablowej utwory nadawane przez inną organizację radiową lub telewizyjną drogą satelitarną albo naziemną, jeżeli następuje to w ramach równoczesnego, integralnego i nieodpłatnego rozpowszechniania programów radiowych lub telewizyjnych i przeznaczone jest do oznaczonego grona odbiorców znajdujących się w jednym budynku lub w domach jednorodzinnych obejmujących do 50 gospodarstw domowych.

Stosownie do art. 24 ust. 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, z zastrzeżeniem przepisu art. 24 ust. 1 tejże ustawy, operatorom sieci kablowych wolno rozpowszechniać utwory nadawane przez inne organizacje radiowe lub telewizyjne dostępne na danym obszarze, jeżeli rozpowszechnianie w sieciach kablowych ma charakter równoczesny i integralny z nadaniem pierwotnym. Uprawnionym do utworów przysługuje prawo do wynagrodzenia.

Licencja ustawowa na rzecz operatorów sieci kablowych, zawarta w art. 24 ust. 3 ustawy o prawie autorskim, zwalnia ich z obowiązku uzyskiwania zgody na eksploatację nadawanych przez inną organizację radiową lub telewizyjną utworów lub innych przedmiotów ochrony, jeżeli ta eksploatacja:

- 1) polega na rozpowszechnianiu w sieciach kablowych,
- 2) rozpowszechnianie ma charakter równoczesny i integralny z nadaniem pierwotnym,
- 3) chodzi o „organizacje radiowe lub telewizyjne dostępne na danym obszarze”.

Licencja ustawowa wynikająca z art. 24 ust. 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych nie pozbawia natomiast twórców i podmiotów praw pokrewnych prawa do wynagrodzenia.

Równocześnie wskazać należy, że ustawą z dnia 9 czerwca 2000 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. Nr 53, poz. 637) wprowadzono do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych nowy przepis art. 21 ust. 4, zgodnie z którym operatorom sieci kablowych wolno reemitować w sieciach kablowych utwory nadawane w programach organizacji radiowych i telewizyjnych wyłącznie na podstawie umowy zawartej z właściwą organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi. Przepis ten dopuszcza więc reemisję kablową wyłącznie na podstawie umowy (zawartej z właściwą organizacją zbiorowego zarządzania).

Przepis art. 21 ust. 4 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych budzi poważne wątpliwości interpretacyjne co do jego stosunku do art. 24 ust. 3 tejże ustawy.

Chodzi o to, czy przepis art. 21 ust. 4 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych nie „pochłania” art. 24 ust. 3 tejże ustawy. W doktrynie na postawione pytanie udziela się odpowiedzi przeczącej (por. E. Trapie, op. cit., s. 266; J. Preussner-Zamorska, op. cit., s. 415). Wskazuje się między innymi, że art. 21 ust. 4 ustawy o prawie autorskim nie obejmuje reemisji programów „dostępnych na danym obszarze” (por. A. Matlak, Prawo autorskie w europejskim prawie wspólnotowym, Zakamycze 2002, s. 271).

II. Przepis art. 1 pkt 11 lit. b ustawy nowelizującej uchyla art. 24 ust. 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Zniesiona zostaje więc dotychczasowa licencja ustawowa na rzecz operatorów sieci kablowych.

Od 1 stycznia 2003 r. operatorom sieci kablowych wolno będzie reemitować w sieciach kablowych utwory nadawane w programach organizacji radiowych i telewizyjnych wyłącznie na podstawie umowy zawartej z organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi (art. 21 ust. 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych w brzmieniu przewidzianym w art. 1 pkt 9 ustawy nowelizującej). Ustawodawca wprowadził również regulację mającą zapewnić pomoc Komisji Prawa Autorskiego w rozwiązywaniu sporów między operatorami sieci kablowych a organizacjami zbiorowego zarządzania w zakresie zawierania i wykonywania umów dotyczących reemisji (art. 21 ust. 4 oraz art. 108 ust. 5 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych w brzmieniu przewidzianym art. 1 pkt 9 oraz pkt 34 ustawy nowelizującej).

Uchylenie art. 24 ust. 3 ustawy o prawie autorskim i prawach jest związane z procesem harmonizacji prawa polskiego z prawem obowiązującym w Unii Europejskiej (por. uzasadnienie do projektu ustawy nowelizującej).

Chodzi tu o Dyrektywę Rady Wspólnot Europejskich Nr 93/83 z dnia 27 września 1993 r. w sprawie koordynacji określonych przepisów prawa autorskiego oraz praw pokrewnych w odniesieniu do przekazu satelitarnego i rozpowszechniania kablowego (dalej: dyrektywa).

Z art. 8 ust. 1 dyrektywy wynika, że reemisja kablowa może być realizowana jedynie na podstawie umowy zawartej przez przedsiębiorstwo kablowe z podmiotem praw autorskich i pokrewnych. Zaznaczyć przy tym należy, że podmioty praw autorskich i praw pokrewnych są, z wyłączeniem nadawców, uprawnione do udzielania licencji na reemisję kablową wyłącznie za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania (art. 9 ust. 1 dyrektywy).

Wobec powyższego treść art. 24 ust. 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych budzi wątpliwości co do zgodności z regulacją dyrektywy (por. E. Trapie, op. cit., s. 266; A. Matlak, Prawo autorskie..., s. 271).

III. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich art. 1 pkt 11 lit. b ustawy nowelizującej jest niezgodny z art. 2 Konstytucji RP przez to, iż narusza wynikający z zasady demokratycznego państwa prawnego nakaz stosowania odpowiedniego *vacatio legis* do regulacji w sposób istotny modyfikujących zakres dotychczasowych praw i

obowiązków obywateli. Ze względu na treść sformułowanego we wniosku zarzutu, przedmiot kontroli konstytucyjnej objąć musi również art. 4 ustawy nowelizującej, który to przepis określa termin wejścia ustawy nowelizującej w życie (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 czerwca 1999 r., P. 4/98).

Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie podkreślał, że zasada demokratycznego państwa znajduje swe rozwinięcie nie tylko w zakazie ustanawiania z mocą wsteczną niekorzystnych dla obywatela unormowań, ale też w nakazie zachowania *vacatio legis* przy wprowadzaniu nowych unormowań w życie. Wymagania te uzupełniają się wzajemnie, stanowiąc też przejawy zasady pewności prawa i zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa. Niedopuszczalne jest więc, by nowe unormowania zaskakiwały swych adresatów. Adresat normy musi mieć zapewniony czas na przystosowanie się do zmienionych regulacji i na bezpieczne podjęcie odpowiednich decyzji co do dalszego postępowania (por. np. orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 października 1994 r., K. 2/94; z dnia 11 września 1995 r., P. 1/95; z dnia 27 listopada 1997 r., U. 11/97; z dnia 15 grudnia 1997 r., K. 13/97; z dnia 3 października 2001 r., K. 27/01).

Z art. 2 Konstytucji RP wynika nie tylko nakaz ustanowienia *vacatio legis*, ale również nadanie jej odpowiedniego wymiaru czasowego. Badanie konstytucyjności wprowadzenia w życie nowych przepisów polegać musi na materialnym określeniu, jaki okres *vacatio legis* ma charakter odpowiedni do ich treści i charakteru. "Odpowiedniość" *vacatio legis* rozpatrywać trzeba w związku z możliwością pokierowania - po ogłoszeniu nowych przepisów - swoimi sprawami w sposób uwzględniający treść nowej regulacji. Wymóg zachowania *vacatio legis* należy bowiem odnosić nie do ochrony adresata normy prawnej przed pogorszeniem jego sytuacji, lecz do jego możliwości zapoznania się z nowym prawem i możliwości adaptacyjnych, które bywają zróżnicowane (por. np. cyt. orzeczenia w sprawie P. 1/95; P. 4/98).

Zapewnienie adresatowi normy prawnej właściwego czasu na przystosowanie się do zmienionych regulacji i na bezpieczne podjęcie odpowiednich decyzji co do dalszego postępowania jest szczególnie istotne, gdy nowe przepisy dotyczą działalności gospodarczej, której swoboda jest gwarantowana przez przepisy konstytucyjne, bo podejmowanie decyzji gospodarczych wymaga zwykle czasu, by uniknąć strat (por. cyt. orzeczenia w sprawach K. 2/94; K. 1/95; K. 13/97; P. 4/98).

Zachowanie odpowiednio długiego okresu *vacatio legis* jest również wyjątkowo istotne w przypadku wprowadzania różnorodnych nakazów i zakazów połączonych z odpowiedzialnością karną (por. cyt. wyrok w sprawie K. 27/01).

Założeniem wyjściowym dla oceny odpowiedniości okresu *vacatio legis* jest uznanie adekwatności okresu 14 dni, jako przewidzianego ogólnie przez ustawodawcę (por. art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. Nr 62, poz. 718 ze zm.)). Jednakże

adekwatność tego 14-dniowego terminu podlega ocenie na tle każdej konkretnej regulacji prawnej. Konieczność (adekwatność) ustanowienia innego okresu *vacatio legis* musi znajdować szczególne uzasadnienie, przy czym jest tak przeważnie, gdy nowe przepisy dotyczą działalności gospodarczej (por. np. cyt. orzeczenie w sprawie K. 2/94; P. 4/98).

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wyrażono również pogląd, że termin 14 dniowy jest terminem minimalnym, a adekwatność tego terminu podlega każdorazowo ocenie na tle każdej regulacji (por. orzeczenie z dnia 4 października 1995 r., K. 8/95; orzeczenie z dnia 15 lipca 1996 r., K. 5/96).

Podkreślić równocześnie należy, że obowiązek zachowania odpowiednio długiego okresu *vacatio legis* nie ma charakteru absolutnego. Odstępstwo od tego obowiązku musi jednak mieć charakter wyjątkowy i znajdować uzasadnienie w dostatecznie ważnym interesie publicznym (por. cyt. orzeczenia w sprawach K. 2/94; P. 4/98; K. 27/01).

Ustawa nowelizująca została opublikowana w Dzienniku Ustaw Nr 197 datowanym na dzień 27 listopada 2002 r. Stosownie do art. 4 tejże ustawy, przepis art. 1 pkt 11 lit. b wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2003 r. Okres *vacatio legis* wynosi więc 34 dni, przy czym pamiętać należy, że w okresie tym przypadają Święta Bożego Narodzenia.

W tym okresie operatorzy sieci kablowych zobowiązani zostali do zawarcia umów z organizacjami zbiorowego zarządu. Podkreślenia wymaga, że polskich organizacji zbiorowego zarządu obecnie jest 14. Organizacje te często działają na tych samych polach eksploatacji, mają różne stawki za te same aspekty korzystania z chronionych utworów, przy czym brak jest jasnych zasad współdziałania między nimi. Sytuację komplikuje również fakt, że pewna część organizacji zbiorowego zarządu nie ma zatwierdzonych przez Komisję Prawa Autorskiego tabel wynagrodzeń. Zauważyć ponadto należy, że istnieje spora grupa podmiotów zagranicznych, które są reprezentowane przez organizacje nie współpracujące z krajowymi organizacjami zbiorowego zarządzania.

W świetle powyższego jest oczywistym, że operatorzy sieci kablowych, których obecnie jest co najmniej 400, nie są w stanie w tak krótkim okresie doprowadzić do zawarcia umów niezbędnych do kontynuowania działalności po 1 stycznia 2003 r. Nawet ci przedsiębiorcy, którzy byliby w stanie do dnia 31 grudnia 2002 r. podjąć negocjacje ze wszystkimi polskimi organizacjami zbiorowego zarządu i organizacjami zagranicznymi - co, znając realia obrotu gospodarczego, jest w zasadzie niemożliwe - musieliby przyjąć warunki narzucone przez organizacje zbiorowego zarządu. Operatorzy zostali bowiem postawieni w sytuacji, w której albo przyjmą warunki organizacji zbiorowego zarządu, albo zaprzestaną prowadzenia działalności gospodarczej. Przypomnieć bowiem należy, że reemisja kablowa po 1 stycznia 2003 r. bez stosownych umów z organizacjami zbiorowego zarządu, oprócz rygorystycznej odpowiedzialności majątkowej z tytułu naruszenia praw autorskich (por. art. 79 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych), rodzić będzie również surową odpowiedzialność karną (por. art. 116 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych).

Tak krótki okres *vacatio legis* skłaniać może organizacje zbiorowego zarządu do celowego przeciągania negocjacji w przedmiocie zawarcia stosownych umów i w efekcie narzucenia własnych, dowolnych warunków tych umów, co może doprowadzić do nieopłacalności dalszego prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie reemisji kablowej, co skutkować musi jej zaprzestaniem. Realność takiego zagrożenia potwierdzają przepisy dyrektywy. Zauważyć należy, że art. 12 ust. 1 dyrektywy nakazuje krajom członkowskim wprowadzenie regulacji gwarantujących prowadzenie negocjacji w sprawie zezwoleń na reemisję w dobrej wierze oraz zapobiegających ich utrudnianiu czy uniemożliwianiu bez uzasadnionych przyczyn. Zagrożenia takiego nie eliminuje, wspomniana wyżej, regulacja mająca zapewnić pomoc Komisji Prawa Autorskiego w rozwiązywaniu sporów między operatorami sieci kablowych a organizacjami zbiorowego zarządzania w zakresie zawierania i wykonywania umów dotyczących reemisji oraz możliwość sądowego rozstrzygnięcia sporu, albowiem regulacja ta będzie obowiązywać od 1 stycznia 2003 r. Należy mieć przy tym na uwadze trudny do sprecyzowania termin zakończenia ewentualnego sporu i wydania ostatecznego rozstrzygnięcia.

Teza o niewystarczającym okresie *vacatio legis*, jaki przewidziano dla wejścia w życie zaskarżonego przepisu ustawy nowelizującej, znajduje również uzasadnienie w porównaniu tego okresu z okresem dostosowawczym przewidzianym w przepisach dyrektywy. Stosownie do art. 14 ust. 1 dyrektywy, kraje członkowskie zobowiązane zostały do dostosowania swoich przepisów do regulacji dyrektywy do dnia 1 stycznia 1995 r. Równocześnie, na mocy art. 8 ust. 2 dyrektywy, kraje członkowskie mogły zachować istniejące w dniu 31 lipca 1991 r. w prawie wewnętrznym licencje ustawowe na reemisję kablową do dnia 31 grudnia 1997 r. Tak więc w krajach o ustabilizowanej gospodarce rynkowej, uporządkowanym sektorze zbiorowego zarządu i wyższej kulturze negocjacji handlowych, przewidziano radykalnie dłuższe, wynoszące ponad 1 rok oraz ponad 4 lata, okresy dostosowawcze do nowych regulacji. Ustawodawca polski przewidział bowiem na dostosowanie się przez operatorów sieci kablowych do nowej regulacji zaledwie 34 dni. Jak wynika z danych zawartych w opracowaniu J. Barty i R. Markiewicza (Prawo autorskie, wydawnictwo Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 1998, s. 56) nie wszystkie państwa Unii Europejskiej były w stanie dopełnić w terminie obowiązku implementacji postanowień dyrektywy.

Powyższe rozważania uprawniają do stwierdzenia, że ustawodawca nie zachował „odpowiedniego” - w takim znaczeniu, jakie nadał mu Trybunał Konstytucyjny w powoływanych wyżej orzeczeniach - okresu dostosowawczego do regulacji w sposób istotny modyfikujący zakres dotychczasowych praw i obowiązków operatorów sieci kablowych.

Jak podniesiono wyżej, obowiązek zachowania odpowiednio długiego okresu *vacatio legis* nie ma charakteru absolutnego. Odstępstwo od tego obowiązku musi jednak mieć charakter wyjątkowy i znajdować uzasadnienie w dostatecznie ważnym interesie

publicznym. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich w przedmiotowej sprawie brak argumentów usprawiedliwiających niezachowanie przez ustawodawcę odpowiednio długiego okresu *vacatio legis*.

Prima facie mogłoby się wydawać, że tym „ważnym interesem publicznym”, uzasadniającym odejście przez ustawodawcę od konstytucyjnego nakazu ustanowienia odpowiedniego okresu dostosowawczego do nowych regulacji, jest obowiązek dostosowania prawa polskiego do regulacji prawa wspólnotowego. Wniosek taki byłby jednak błędny.

Zauważyć bowiem należy, że w literaturze przyjmuje się jednolicie, że wynikający z przepisów Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską, z jednej strony, a Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi, z drugiej strony z dnia 16 grudnia 1991 r. (Załącznik do Dz. U. z 1994 r. Nr 11, poz. 38 ze zm.) obowiązek upodabniania (zbliżania) polskiego prawa autorskiego do prawa Unii nie może być traktowany jako tożsamy z wymogiem pełnego, dosłownego recypowania na grunt polskiego prawa określonych uregulowań prawa wspólnotowego, zwłaszcza wyrażonych w dyrektywach (por. M. Kępiński, A. Nowicka, Prawo autorskie i prawa pokrewne, w ramach serii Biała Księga Polska - Unia Europejska nr 27, Warszawa 1996, s. 8, A. Matlak, Prawo autorskie..., s. 408). Usunięcie z krajowego systemu prawnego licencji ustawowej zawartej w art. 24 ust. 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych nastąpić musi najpóźniej z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej (por. J. Barta, R. Markiewicz, Prawo..., s. 62). Proces integracji Polski z Unią Europejską nie był więc zagrożony w przypadku wprowadzenia dłuższego okresu *vacatio legis* dla art. 1 pkt 11 lit. b ustawy nowelizującej.

Na zakończenie podnieść jeszcze należy, że niezachowanie odpowiedniego *vacatio legis* dla regulacji eliminującej licencję ustawową z art. 24 ust. 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, a co za tym idzie wysoce prawdopodobne zaprzestanie, z dniem 1 stycznia 2003 r., działalności gospodarczej przez znaczą część operatorów sieci kablowych, pociągnie za sobą poważne reperkusje społeczne. Zauważyć bowiem należy, że telewizja kablowa dociera obecnie do ponad 5 milionów mieszkań, czyli około 20 milionów obywateli, przy czym w praktyce w wielu miejscach telewizja ta jest jedyną formą dostępu do programów telewizyjnych. Wielu obywateli zostanie więc pozbawionych dostępu lub znacznie ograniczonych w dostępie do tak ważnego we współczesnym społeczeństwie medium, jakim jest telewizja. Mając powyższe na uwadze wnoszę jak na wstępie.

ZASTĘPCA

Rzecznika Praw Obywatelskich

/-/ Stanisław Trociuk